

Nog enkele oogenblikken, en Jezus' ziel, zóo fel gefolterd, gaat naar God, Zijn Vader, en naar de ruste van het Paradijs, zoo pas den moordenaar toegezegd.

Nog enkele oogenblikken, en Jezus' lichaam, zoo bang ontferd, zoo fel verscheurd, wordt door vriendenhand met eere in 't graf gelegd, waar het zal wachten tot de morgen der verrijzenis aan zal lichten over Jozef's hof, als Engelenhand de groeve Hem zal ontsluiten, opdat de Koning der eere opsta.

Was het dien blijden roep niet waard, zulk een leven, zulk een lijden te mogen eindigen, en dat zóo, zooals Hij het even later deed, Zijn ziel bevelend in Zijn Vaders handen!

O, dat ook wij eenmaal, wij dan door 't geloof in Christus en door Zijne kracht, het einde onzer smarten voelen naderen als een blij volbracht van onzen weg, dwars door dit tranendal naar het land der eeuwige vreugd.

Dat in onze ziel iets leeft aan het einde van de baan, van 't geen ook Paulus juichen deed door 't geloof in 't heil zijns Heeren: de strijd volstreden, de loop voleindigd, voorts mij weggelegd de kroon der rechtvaardigheid, uit Jezus' hand.

De loop voleindigd, zegt de Apostol.

Déze was hem afgebakend, als een loopbaan!

En zóo was het ook voor Jezus op Zijn smartenweg.

Hij heeft niet maar geleden, bang en zwaar, en stil verbeidend, wat er nog mocht komen, of menschen Hem zouden aandoen, tot Hij 't einde voelde naderen.

Maar, Hij heeft 'tal gedragen van te voren wetend, wat Hem wachtte, wat Gods hand te voren had bepaald.

Hij kende, als Zoon van God, des Vaders Raad van eeuwigheid.

Hij kende, als Zoon des Menschen, heel Zijn lijdensweg uit het profetische Woord van God, waarin het leven en het lijden van Messias stond geteekend.

Jezus leefde en leed ook bij de Heilige Schrift. Hij wil met het „Volbracht“ ook de Christus der Schriften zijn. Zijn geloof in 't Woord van God wordt hier door Hem beleden.

O, welk een troost heeft daarin voor Jezus gelegen op Zijn bangen weg, in heel Zijn bitter lijden, te weten: geen menselijke willekeur of boosheid van satan drukt Mijn ziel ter neer. Maar, Ik heb te dragen, wat geschreven staat in het Boek van Mijn God.

Al wat Gods Raad en Hand tevoren had bepaald dat geschieden moest, tot zaligheid en heerlijkheid der zijnen.

Immers, straks gaf Hij het getuigenis: móest de Christus niet deze dingen lijden, en alzoo in Zijn heerlijkheid ingaan!

O! Dat ook wij, als Jezus, leven, en moet het, dat wij dan, als Jezus, lijden, bij het licht van het woord van God! Sterk door 't geloof in 's Vaders wil en raad, met wijsheid en met liefde bepaald, vast houdende, niets kan ons van Zijn liefde scheiden. Wij dan, door de hand te leggen op Zijn volbracht voor ons, op het woord des N. Testaments van Jezus Christus onzen Heere. Ziet! Dat houdt staande in den zwaarsten druk.

Dat doet 'thoofd omhoog houden in het angst verdriet.

Volbracht 't lijden van den Heiland.

Volbracht 't lijden naar 't woord der profetie.

Volbracht ten derde wat op Messias komen móest als het Lam, den Borg der Zijnen.

Volbracht het offer, waarop toch alle offers zagen, en, dat de zonde zou verzoenen, en het heil verwerven zou.

Hier was het reine menschenbloed dat vloede voor des menschen overtreden, en dat de schuld bedekte voor Gods heilig oog.

Priesterlijk roept Jezus het „Volbracht“ als Hij zich zelve Gode heeft gegeven, in onze plaats. Zijn offer was volmaakt!

God heeft het aangenomen!

Nu reeds werd het openbaar.

'tWerd weer licht op Golgotha's heuveltop, na drie uren zwarte duisternis. 'tBleek ook weer licht geworden in Jezus' ziel. 't„Vader“ welft weer uit Zijn hart, na het zoo bange „Mijn God, Mijn God!“ In blijde zielsverrukking roept Jezus, vóór Hij Zijn geest beveelt in 's Vaders handen: het is volbracht.

O! Dat bloed te zien, dat heilige bloed, gesprendeld in 't doopwater over onze kleinen; uitgegoten in den beker aan 't Heilige Avondmaal voor ons, dat doet ons juichen: Jezus! Uw verzoenend sterven, blijft het rustpunt van ons hart.

Ja! Het offer volbracht!

En nu: vervuld des Vaders Raad.

Geen priester zal meer staan in eenig heilgdom, bij eenig altaar Gods.

Geen offer zal immer meer gebracht in 's Heeren Kerk.

Geen bloed der verzoening ooit meer vloeien. Maar, weérklanken zal in de Gemeente van Jezus: „gedenkt en geloofd, dat 't dierbaar lichaam van Christus gebroken is, en Zijn heilig bloed vergoten is, tot 'n volkomene verzoening van al onze zonden.

Met ééne offerande heeft Jezus volmaakt al degenen, die door Hem tot God gaan.

Het is volbracht.

Ja, dit volbracht is nu de inhoud van het Evangelie, dat onze zielen in den lijdenstijd bewondert vol aanbidding, en dat op Paschen in 't volle licht verschijnt.

't Evangelie van Jezus Christus, onzen Borg!

O! Wat is 't gemakkelijk, om zalig te worden. Het is volbracht, voor ons.

En toch! Wat is en blijft er moeilijker voor een natuurlijk mensch, dan te rusten in 't werk van een ander. Moeilijker, dan te erkennen, zelf niets te kunnen, en niets te vermogen. Dan te zijn: arm en naakt en blind, en tot Hem te gaan, Die armen rijk wil maken.

Immers, dat vraagt zelfverloochening, zelfvernietiging.

Ja, dat is juist de ergernis aan het Kruis van Christus. Zelf den hemel voroveren, en God niet danken voor de zaligheid, en het Lam niet volgen in der eeuwigheid, zoo wil het de natuurlijke mensch.

Genade in ons hart moet het ons leeren om de genade ons bereid te waardeeren, en te rusten in 't volbracht van een Ander, van Jezus Christus.

Die het voor ons deed, aan het Kruis.

En dat is toch de overwinning, n.l. ons geloof in dien Ander, Christus, Die dood geweest is! Gestorven om onze zonde, opgestaan om onze gerechtigheid, ons in Zijn dood bereid.

Het is volbracht.

Dan wordt het ook:

'k Heb Jezus lief! Hij heeft Gods recht voldaan. Geen vloek der wet kan immer meer mij treffen. Wij mogen 't hoofd vrijmoedig opwaarts heffen. Zijn Middelaarsdood bracht ons verzoening aan.

'k Heb Jezus lief! Hij zal mij door Zijn Raad Geleiden tot den laatsten mijner dagen. Dan wordt mijn ziel van alle zonde ontslagen. Dan dank ik Hem, ook voor 't geleden kwaad.

A.

D.

KERKELUK LEVEN

Verbond en verstooting.

In onzen alles en nog wat verpsychologiseerenden tijd hebben kettlers grooten invloed. Want kettlers hebben altijd wat vóór bij de misleide schare: zij redeneeren zoo echt „uit“ het „hart“. Ja zeker, zij redeneeren zoo vaak „uit“ de „ervaring“; ze namen daarom ook het „objectieve“ of tot iets puur subjectiefs, of tot een realiteit, die zij slechts erkennen voor zoover zij er „subjectief“ mee „werken kunnen“, of er „licht over krijgen“. Althans — zóo zijn de kettlers van onzen tijd in doorsnee. Zells — als 't er op aankomt — de Zwitsers, die den aard en de kracht van het „spreken Gods“ niet, op Calvijn's voetspoor, omschrijven naar hetgeen den Openbaarder openbaart omtrent de openbaring, de Spreker spreekt over zijn spreken, doch naar de hóór-mogelijkheden van den mensch. Van dat „lieve“, of affreuse, subject, in elk geval: dat subject. De kettlers van vroeger waren nog heel wat beter dan de hedendaagsche — behalve dan de enthousiasten, die b.v. uit de leer, dat het „gehoorde“ (Gods Woord) en de „hoorder“ moesten samen vloeien, concludeerden, dat de „waarheid“ paradox was: een verzoening, een hogere eenheid, van tegengestelde beweringen, — à la Barth, in 't eind althans. Immers, met uitzondering nu van die breede rij van mystici, enthousiasten, fanatici, spiritualisten, e.d., die de kerkhistorie aanwijst, hadden althans de vroegere kettlers nog den „Mut zur Objektivität“. Arius, Sabellius, Nestorius, de Scholastieken van de middeleeuwen — ze blijven in de methode van hun disputeeren nog gezegend boven de hedendaagsche Schrift-verdraaiers, omdat Zij tenminste nog „letter“ tegenover letter stelden, „objectief“ een „stelling“ poneerden, zonder voor hun stellingen de „ervaring“ te hulp te roepen, of voor hun stellingen den subjectieven gezichtshoek eerst op te zoeken. De hedendaagsche bevechters der overgeleverde waarheid evenwel, — onder welke er kunnen zijn, die om de minuut zweren bij „de vaders“, ondanks Christus' verbod —, Zij stellen „bevinding“ tegenover „letter“ — ze noemen dit soms „geest“, och arme —, en Zij vragen — al of niet gereformeerd zich noemende — naar de „ervaring“, gelijk men dan die objectieve onder den subjectieven „gezichts“hoek: — de zaak heeft nog een komischen kant ook.

Dit blijkt wel duidelijk, als men de tegenwoordige debatten volgt over het „Verbond“. Het wordt bij de quasi-gereformeerden van allerlei slag haast onbehoorlijk, een preek op te bouwen uit de Verbondsgedachte. Laat staan: elke preek. Komen zij het woord „verbond“ ergens tegen, dan spitsen zij de ooren: zou er niet een kettlerij

in aantocht zijn? De schare, door hun pers misleid, doet desgelijks. De dominee-van-die-schare, op zijn beurt, slachtoffer als hij is van de verwarring, die zijn „leiders“ stichtten, wordt ook al schuw voor het woord „verbond“. En keert het om en om, eer hij het, met de noodige restricties, te pas brengt. „Bijbrengt“, zeggen ze in die kringen: niet geheel onjuist. Bijbrengen; ja zeker, dat is mechanisch genoeg. En het bewijst, dat de organische eenheid, waarin alles op zijn plaats staat, in hun betoog ontbreekt.

Toch zouden die quasi-gereformeerde, zichzelf als vertegenwoordigers van DE gereformeerdeheid beschouwende dominees, als ze maar niet zoo door en door ethisch waren in de methode van hun denken, begrijpen, dat het woord „verbond“ in elke prediking over God alle plaatsen heeft besproken. Dat het moet ontgaan worden van alle restricties. Ja, dat men niet eens „getrouw“ den mensch het „oordeel“ aan kan zeggen, als men niet uitgaat van het „verbond“.

„Uitgaan“ nu van het verbond is heel wat anders, dan langs omwegen, heel voorzichtig, zoo eens in de „toepassing“, terwille van een fragment van de gemeente, welk fragment nu eenmaal zoo „ligt“, ook nog eens wat „bijbrengen“ van het verbond. Teneinde zoo alle schaapjes zoet te houden.

Juist, omdat dikwijls beweerd wordt, dat een prediking, die de „verbondsgedachte“ naar voren brengt, eigenlijk niet genoegzame kracht ontplooiën kan in het „waarschuwen“ van den zondaar, heeft het zijn nut, te doen zien, dat het eigenlijk precies andersom is: wie niet uitgaat van het verbond, kan niet „getrouw“ zijn in het „zeggen tot den goddelooze dat het hem kwalijk zal gaan“.

Het ware te wenschen, dat alle subjectivisten en empiristen — ook, ja, vooral, onder de reeds aangeduide verdoolde gereformeerden — even openhartig en rondborstig voor hun psychologiseeren in de denkmethode uitkwamen, als de ethische hoogleraar Kohnstamm dit doet in zijn „Schepper en Schepping“, wanneer hij spreekt over „de hel“. Eerlijk geeft hij als zijn mening te kennen, dat ten aanzien van dit vraagstuk, „de moderne psychotherapie“ (1) ons „tot dieper Bijbelsch inzicht geleid heeft dan de theologie van Calvijn's dagen“.

Men zou vragen, wat nu toch wel de psychotherapie te maken heeft met de leer der hel, zolang men n.l. onder „de hel“ verstaat, niet een (zielengenezend) nieuwmodisch²⁾ „vagevuur“, doch de plaats der vergelding voor wie buiten God heeft geleefd, buiten God is gestorven, en nu daarvan de gevolgen naar Gods recht ondergaat in een „staat“, waarin voor alle „verandering“, voor alle „wording“ en „verwording“, dus ook voor alle „therapie“, absoluut de mogelijkheid ontbreekt?

Die vraag vindt haar beantwoording in de vooropgezette mening van dezen schrijver — juist de empiristen en evolutionisten leven van vooroordeelen — dat hij het recht heeft, inzake het vraagstuk van eeuwige straf en vergelding — uit te gaan „van de zekerheid, die ik heb“, om hem zelf het woord te geven. Welke zekerheid? Deze: „Jezus Christus houdt, wat Hij belooft“.³⁾

Wat hij belooft!

Ja maar, zal iemand tegenwerpen, ja, maar, zullen codices en teksten, patres en pausen, schriftgeleerden en formuleren van eenigheid tegenwerpen, heeft Jezus Christus niet meer gedaan dan beloven? Heeft Hij ook niet gedreigd?

De schrijver antwoordt: „beloofd — of bedreigd, die beide zijn hier voor ons een“.⁴⁾

Verbaast men zich er over, dat „belofte“ en „bedreiging“ zoo maar samensmelten, en dat nog wel bij iemand, die, als hij bij de waarheid spreken behandelt⁵⁾, in „het edele spel der begripsontwikkeling en dialectiek“ zoo goed thuis is, dat hij ons zelfs alle ezelsbruggetjes, waarmee de aristotelische logica van de scholastiek haar cursisten op weg hielp in de dialectiek, van huiten laat leeren?

Maar dan kent zoo iemand onzen tijd nog niet voldoende.

Want sinds onze hedendaagsche confessie-bestrijders tusschen het „Woord Gods“ en alle woord, dat onder de menschen klinkt, een tegenstelling gemaakt hebben (ethischen en een fragment der Woord-en-Geest-scribenten gaan daarin hand aan hand) wordt „belofte“ met „bedreiging“ saam gesmolten, en heet elke „eschatologische“ boodschap, die onder de wolken klinkt, een boodschap, die slechts „nu“ en „onmiddellijk“ een „absolute beslissing“ vordert van den hoorder diét boodschap.⁶⁾

Gevolg is, dat men met de grootste gerustheid „belofte“ en „bedreiging“ saam laat vloeien, en de bedreiging levens ondoet van haar kracht-van-profetie-voor-wat-NA-den-tijd-zal-wezen.

Een tweede gevolg is, dat men rustig schrijft: „Jezus Christus houdt, wat Hij belooft! Het leed en de pijn van den Satan, noch van eenig ander schepsel, zal niet duren in eeuwigheid.“⁷⁾

En wanneer ge dan, ietwat verbijsterd over het

feit, dat de Christus, d geworden J zoudt wille Christus, d is zijn afw verzekerd, patres, noc formulieren de liefde G Heer“.⁸⁾ E te constates

a. een p loofsverzek van „het

b. een meer tege toegenover grood van

c. zich o vraag, wat naspreekt,

moet hebbe met „toek waaraan Pa dat ze h schadigen.

En wie krijgt er „in“, dat hi Christus al Christus-id spelen — waar de „den worr niet geblus afschuift, c dozen pass objectieve wat alle d die deures WIL — ze waarheid, n.l. een a van waara ons „ontd huis der Christus — weldig ps schen har kent hij d niet wil op is lingen is zij.... van Künke ook religie kan weers spreekt uit een verha hierop nee een zonda nauwd kri komen wi die is de E middeleeu ringen van tasien, do ersten St ben.... „ standene man in c man sch

Na deze van deze pressie in tie“ (erva schoven g pausen, s eenigheid“ heid, wan gissing van weg zoud zekerdheid Zij alle hebben (v gelcoofd, gezag — schen, uit Hebben gekend? Sterker durven, o van Gods Neen — En het meent, da spel“ over van uitg of kunnen dat bij h eenheid z niet: sam een ant Die ee verbon geopen

hun pers mis-
a-die-schare, op
de verwarring,
ook al schuw
het om en om,
rieties, te pas
n die kringen,
zeker, dat is
t, dat de orga-
n plaats staat

eerde, zichzelf
reformeerdheid
naar niet zoo
de methode
het woord
g over God
ken. Dat het
de restrie-
etrouw" den
ggen, als men
d is heel wat
voorzichtig, zoo
van een frag-
nt nu eenmaal
blijbrenge-
die schaa-
pjes

vordt, dat een
le" naar voren
acht ontloopen
zondaar, heeft
eigenlijk precies
el verbond, kan
tot den godde-
r".

objectivisten en
der de reeds
den — even-
n psychologische
als de ethische
zijn „Schepper
oekt over „de
ing te kennen,
„de moderne
bijbelsch inzicht
alvijn's dagen"
de psycho-
r der hel, zoo-
staat, niet een
agevuur", doch
in buiten God
torven, en nu
recht ondergaat
„verandering"
ling", dus ook
de mogelijkheid

ng in de voor-
thriver — juist
ven van voor-
seft, inzake het
ngelding — uit
heb", om hem
kerheid? Deze
beloofte".¹⁾

pen, ja, maar,
pausen, schrift-
heid tegenwer-
ser gedaan dan
edreigd?
— of bedruigt,
„belofte" en
on, en dat nog
arheidspro-
le spel der be-
zoo goed thuis
gejes, waarmee
lastiek haar cur-
iek, van buiten

in tijd nog niet

confessie-bestrij-
en alle woord-
en tegenstel-
n een fragment
n daarin hand-
dreiging" saam-
logische" bood-
een boodschap-
ddellijk" een
len hoorder die

otste gerustheid
t vloeden, en de
nar kracht van-
en.

rustig schrijft:
oft! Het leed en
in eenig ander
heid."?)
ijsterd over het

feit, dat deze auteur zóó spreekt, en toch Jezus Christus, den alleen uit den Bijbel hem bekend geworden Jezus Christus, als leeraar erkent, hem zoudt willen wijzen op heel wat uitspraken van Christus, die een heel anderen kant uitwijzen, dan is zijn afwerend gebaar beslist genoeëg: „ik ben verzekerd, dat noch codices, noch teksten, noch patres, noch pausen, noch schriftgeleerden, noch formulieren van eenigheid, mij kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus, mijnen Heer".²⁾ En zoo geeft hij ieder de gelegenheid te constateeren, dat deze schrijver

a. een persoonlijke geloofs-acte (uiting van geloofsverzekering) de plaats hier lank innemen van „het edele spel der begripsontwikkeling".

b. een ander, die anders „ingesteld" is, niet meer tegenhouden kan, als die ander precies den tegenovergestelden kant uit redeneert, zulks dan op grond van ZIJN „instelling" in het „geloof".

c. zich onttrekt aan de zuiver wetenschappelijke vraag, wat Paulus, dien hij immers in de verte nasprekt, in Rom. 8:38 en 39 toch wel bedoeld moet hebben met „dood", met „machten", met „toekomende dingen", met „diepte", waaraan Paulus immers óók geloofde, maar zonder dat ze hem persoonlijk (meer) konden be-
schadigen.

En wie dat eenmaal geconstateerd heeft, die krijgt er zoo ineens tegelijk een „klaar gezicht in", dat hier een heel eigenaardig spel met Jezus Christus als historische verschijning — met zijn Christus-ideeën mag de auteur voor mijn part wel spelen — gespeeld wordt. Dit spel zie ik daar, waar de auteur Christus' ontzaglijke woord over „den worm die niet sterft", en „het vuur, dat niet gebluscht wordt" van zich en zijn betoogen afschuift, door het — te verpsychologiseeren. Met dezen passe-partout der verpsychologiseering van objectieve openbarings-inhouden gaan immers zoo-
wal alle deuren open; en het leuke is, dat alléén die deuren opengaan, die men graag open hebben wil. — zo lang tenminste Jezus Christus, en de waarheid, ons niet van ter zijde overvallen, door a.l. een andere deur te openen; een andere deur, van waarachter dan ineens licht uitschiet, dat ons „ontdekt" in dit... inbrekerswerk in het huis der wetenschappelijke begripsvorming. Jezus Christus — zoo heet het hier — is „een geweldig psychologisch(!) realist, die het menschenhart heeft gepeld als weinigen. Daarom(!) kent hij den worm, die knaagt en het vuur dat niet wil ophouden. De waarheid, die daarin steekt, is langen tijd verduisterd geweest; eindelijk... is zij... weer ontdekt. Hoor, hoe onder leiding van Rinkel, een van zijn patiënten, na zwaar, ook klinkens gemaskeerd verzet, haar niet langer kan weerstaan. Het is een kunsthistoricus, die spreekt uit eigen, diepe ervaring." En dan volgt een verhaal van dien genezen patiënt, dat vrijwel hierop neerkomt: die toestand van angst, die een zondaar, als hij „thier op aarde erg be-
nauwd krijgt, en maar niet tot verlossende biecht komen wil, lijdt, althans soms lijden kan, wel, die is de hel. De genezen patiënt weet nu, dat de middeleeuwsche schilders, zoo vaak zij de folteringen van de hel teekenden, geen sadistische fantasien, doch „wahrheitsgetroue Darstellungen der ersten Stufe des Erlösungsweges" gegeven hebben.... „Darum ist unsere Erde, als die uneinge-
standene Hölle, eine doppelte Hölle. Und wenn man in die richtige, ehrliche Hölle gerät, ist man schon halb im Himmel".³⁾

Na deze omzwervingen in het gedachtenveld van deze tenslotte⁴⁾ „allerindividueelste ex-
pressie van Kohnstamm's allerindividueelste emo-
lie" (ervaring) keeren we nu terug tot het ver-
schoven gezelschap van „codices, teksten, patres,
pausen, schriftgeleerden en — formulieren van
eenigheid". Wij doen dat niet zonder vrijmoedig-
heid, want het was toch eigenlijk maar een ver-
gissing van den schrijver, dat deze hem in den
weg zouden staan bij zijn persoonlijke geloofs-
verzekering.

Zij alle — die pausen, en die formulieren —
hebben (vooral de formulieren) de eeuwige straf
geloofd. Niet op grond van ervaring, doch op
gezag — geconcentreerd gezag — van den histori-
schen, nit de Schrift gekenden Jezus Christus.

Hebben zij dan niet Gods vergevende liefde
gekend?

Sterker aangedrongen: hebben zij dan één woord
durven, of kunnen spreken, dat niet uitging
van Gods liefde?

Neen — dat hebben zij niet.

En het is een waan, dien men voedt, als men
meent, dat juist zij in hun „dialectisch gedachten-
spel" over hemel en hel niet tot een eenheid
van uitgangspunt al hun woorden zouden willen
of kunnen herleid zien. Het is evenzeer een waan,
dat bij hen „belofte" en „dreiging" niet tot een
eenheid zouden te herleiden zijn (herleiden, zeg ik;
niet: samensmelten, of paradoxaal verbinden in
een antinomische eenheid).

Die eenheid immers ligt onder meer in het
verbond. De verbonds-gedachte, g.l.j.k. ze
geopenbaard is door den levenden God.

...

Want de dienst van God is van den aanvang
af door God's éénzijdige beslissing gegeven, en
geopenbaard, en afgekondigd, in een twee-zijdig
VERBOND. „Het foedus operum" (verbond der
werken) is niets anders dan de vorm der religie
bij den naar Gods beeld geschapen mensch.⁵⁾
„Alle hooger leven onder redelijke en zedelijke
schepselen draagt den vorm van een verbond....
Het kan daarom ook niet verwonderen, dat ook
het hoogste, rijkste leven van den mensch, d.i. de
religie, dit karakter draagt. In de Schrift is het
verbond de vaste vorm, waarin de verhouding van
God tot Zijn volk voorgesteld wordt".⁶⁾ „Ver-
bond is het wezen der ware religie".⁷⁾ „De ware
religie kan daarom niets anders zijn dan een ver-
bond, ze heeft haar oorsprong in de nederbuigende
goedheid, in de genade Gods. Dit karakter draagt
de religie zoowel vóór als na den val. De religie
is één, evenals de zedewet en de bestemming
van den mensch. Werk- en genadeverbond ver-
schillen niet in het einddoel, maar alleen in den
weg, die tot dat einddoel leidt".⁸⁾

Houdt men dit alles voor oogen, dan is de
gereformeerde verbonds-theologie de onmisbare on-
derbouw van alle leer-over-de-hel.

Want het verbond — anders dan het „con-
tract" — leeft niet uit de wet van „do ut des"
(ruilverkeer: de een geeft, de ander geeft terug,
beiden helpen elkaar); doch uit de wet van een
God, die alles geeft, doch dan ook, eenmaal in dat
geven aanvaard, alles neemt, zodra de mensch
hem als Gever verwerpt, en dus het verbond,
nadat 'als twee-zijdig aangeboden en aangenomen
is, verbreekt. Dit verbreken is nu zijnerzijds een ver-
werpen van alles. Het „contract" tracht uit
een faillieten boedel te halen wat te halen is, en
regelt dit haal-bedrijf bij voorbaat; het gaat dan ook
uit van de onderstelling, dat „alles of niets" een
lastig woord is. Maar het „verbond" begint
zijn samen-spraken altijd met dat éne: „alles
— of niets". Het „contract" zegt: „wie heeft,
die moet iets kwijt, en wie niet heeft, hij dien moet
grocien, wat hij heeft".

Het „verbond" daarentegen opent zijn spreu-
kenboek met het ten onrechte eens als paradoxaal
aangediende woord: wie heeft, dien zal gegeven
worden, en hij zal overvloediglijk hebben
(hemel), en wie niet heeft, van dien zal genomen
ook wat hij heeft (hel).

Zoo kan de verstooting van Gods aangezicht
nimmer gepredikt worden zonder de klem van
het verbond. Wie niet de verbondsgedachte voor-
opstelt, heeft over de hel geen enkel bijbelsch
verstandig woord gesproken. Want omdat de bijbel
niet begint bij een „aanbod" van „een" „ge-
nadeverbond", doch ons vasthoudt aan de „rea-
liteit" van „het" „werkverbond" — dit al-
leen verklaart immers Christus' gehoorzaamheid —
daarom zijn de hel, de dood, de straf op ver-
bondsterrein verkondigd, en worden zij slechts
als oordeel gebracht over verbonds-brokers als
zoodanig. En de „economie" van het genade-
verbond kan nu dit verband tusschen verbond en
verstooting slechts met nóg meer scherpste stellen.

...

Hierom is de tegenstelling, die men maakt
tusschen paedagogische-vaderlijke „straf" en heers-
chers-straf⁹⁾, valsche. Afgedacht nog van het ver-
warren van „straf" en „kastijding": de Heer-
scher (Souverein), God, is in het verbond juist
als Vader opgetreden en heeft als Vader-souve-
rein gezegd: gij zult, als gij zondigt, den dood
sterven. Dat was verbonds-statut; wie het an-
ders wil, rukt dit woord uit zijn verband, vermoordt
het dus.

Hierom is voorts de omschrijving van de straf
als „symbool-handeling, waardoor op een voor het
kind begrijpelijke wijze een veroordeeling uit de
ethische sfeer in de empirische werkelijkheid wordt
vertolkt, en aldus zijn geweten wordt gewekt en
gevormd".¹⁰⁾ voor ons onaannemelijk. De ver-
bonds-mensch immers kan niet in een verbond
gebracht zijn door God, als niet zijn geweten
gewekt en gevormd was, bij het begin der ver-
bondsrelatie.

Hierom ook is de klacht, dat, als de hel in den
zin der orthodoxie bestaat, Christus (God) verlies
geldend heeft¹¹⁾, op dit standpunt onhoudbaar, want
het verbond stelt de mogelijkheid van de ver-
stooting van den aanvang aan; en wie dan achter
de verbonds-afkondiging nog het mysterie van Gods
„besluit" stelt, verwerpt deze „verlies"-theorie wel
fundamenteel.

Hierom tenslotte is de bedenking, dat „Satan"
en het kwaad toch eigenlijk slechts Gods knech-
ten zijn, en dat wij daarom deze „niet" moeten
„verabsoluteeren als doel op zichzelf, maar blijven
zien als middel in Gods hand", dat wij het
dus „niet oneindig maken, maar eindig"¹²⁾, —
voor ons geheel overbodig. Want indien de mensch
door God gedacht is als eeuwig-bestaand, en
dus met de gegevenheid van dit eeuwig bestaan
in het verbond is gezet, in het verbond, met
zijn sancties, dan is alles hier ondergeschikt
gemaakt aan Gods éne wereldplan: „oosterfelij-
heid" (art. 37 belijdenis), Satan, dood, hel, „on-
eindigheid", hemel zoo goed als hel.
„Ja maar," zegt Kohnstamm: „Onze God is een

verterend vuur. En de pottenbakker kan den pot
verwerpen, die onbruikbaar blijkt. Maar als Hij een
vuur is, dan loutert en reinigt Hij, of hij verietert,
maar dan ook geheel."

Maar Bavinck spreekt: „Indien God in Zijn sou-
vereine hoogheid en majesteit boven den mensch
blijft staan.... dan is het beeld van den potten-
bakker en het leem nog veel te zwak om die ver-
houding aan te duiden, want het leem heeft nog....
rechten onafhankelijk van en tegenover den pot-
tebakker.... Als er dus waarlijk religie zal zijn....
als de verhouding van beiden, ook wel, maar toch
niet alleen zal wezen die van.... een pottenbakker
tot zijn leem, doch ook die van een koning tot zijn
volk, van een vader tot zijn zoon.... dan moet
religie het karakter dragen van een verbond".¹³⁾

Zoo kan de exegese van 'bijbelwoord over God
als verterend vuur slechts hierdoor be-
paald worden. Vernietiging kan die „vertering"
niet zijn, want deze was noch Scheppings-, noch
Verbondsterm.

...

Indien deze in het wezen der zaak toch een-
voudige dingen weer scherper onder ons gaan
leven, zullen de sectariërs, die zich van de bron-
nen van het gereformeerde denken blijven verwij-
deren, nóg meer zich alle onschuld zien
benemen.

Dat is beter, dan hun schuld te camoufleren.
Want dit laatste is: politiek, die op zoek is naar
een „contract".

Het eerste is: de „wrake", deels ook nog de
tot genezingswerk bereidverklaring van „het VER-
BOND".

K. S.

- ¹⁾ III. De Heilige. Tjeenk Wilink, 1931, blz. 398.
²⁾ Want het oude „agevuur" is een plaats van „betaling"
nog.
³⁾ Kohnstamm, I, blz. 403.
⁴⁾ Kohnstamm, I, blz. 390.
⁵⁾ Kohnstamm, deel I.
⁶⁾ Kohnstamm, blz. 396.
⁷⁾ Kohnstamm, blz. 403.
⁸⁾ Blz. 403.
⁹⁾ Kohnstamm, I, blz. 398.
¹⁰⁾ Want, de schrijver is wel „niet alleen", maar dat is bij de
ervaring, goed beschouwd, maar toevallig.
¹¹⁾ Bavinck, Dogmatiek, I, 318.
¹²⁾ Bavinck, Dogmatiek, II, 611.
¹³⁾ Bavinck, Dogmatiek, II, 612.
¹⁴⁾ Bavinck, II, 613 en vgl. III, 211.
¹⁵⁾ Brunner, Mitter, 419, vgl. Kohnstamm, III, 219.
¹⁶⁾ Kohnstamm, 220.
¹⁷⁾ Kohnstamm, 399—403.
¹⁸⁾ Kohnstamm, 398, 9.
¹⁹⁾ Bavinck, Dogmatiek, II, 612.

W. van den Akker. De eer van de Vlag.

De weinige ruimte, die ik ditmaal ter beschikking
heb, is juist toereikend, om een boek onder de aan-
dacht te brengen, dat in kort bestek kan worden
afgedaan, het in 'opschrift genoemde „De eer
van de Vlag" door W. van den Akker.

't's geen literair werk — 't doet zich trouwens
ook in het minst niet als zoodanig voor — en ver-
dert dus strikt genomen ook geen behandeling
in deze rubriek. Maar het is geschikte en aanbe-
velenswaardige lectuur, bedoeld in 't bijzonder voor
schoolbibliotheken. En aangezien ik een en ander
maal op het institueeren en de goede voorziening
van schoolbibliotheken op deze plaats heb aange-
drongen, wil ik het ook gaarne hier noemen.

Blijkens den ondertitel „Uit het dagboek van een
Hollandschen reeruit in de jaren 1830—1832" is
het een historie-verhaal uit de periode, die door
de honderdste verjaring in dezen tijd de belang-
stelling heeft (men herinnere zich o.a. het boek van
M. v. d. Duin „1830", dat ik eenigen tijd geleden
ook in deze rubriek heb aangekondigd als voor
schoolbibliotheken geschikt). De Schrijver vond in
een historisch tijdschrift aantekeningen van een
Noord-Hollandschen jongen, die als soldaat de op-
reerbeweging in België meemaakte. En die aan-
teekeningen heeft hij samengevoegd tot een gereeld
verhaal, dat onder den titel „De eer van de Vlag"
het relaas in het teeken plaatst van nationaal ge-
beuren.

De heer van den Akker vertelt dan hoe zijn
soldaat, een boerenzoon uit de omgeving van Alk-
maar, met twee dorpsgenooten einde Augustus 1830
werd opgeroepen, onder invloed van de ontrustende
tellingen die uit Brussel waren ontvangen. In
snelle marschen ging het van Haarlem naar het
Zuiden en eenige dagen later lag het leger voor
Brussel. Daar speelden zich intusschen allerlei
roerige tooneelen af, die de Schrijver en passant
beschrijft (het straatoproer, de gevaarlijke rit van
den kroonprins naar het paleis enz.). Na lang aar-
zelen gaf de Kroonprins bevel tot oprukken, maar
de actie werd niet met kracht gevoerd en het leger
had in de stad moeilijke dagen, die uitliepen op een
zich terugtrekken, dat eigenlijk was een smadelijk
vluchten. De morele uitwerking van deze slappe
houding wordt duidelijk geschetst, vooral in tegen-
stelling met de geestdrift, die de proclamatie van